

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.025
у Київському університеті
імені Бориса Грінченка
доктору психологічних наук,
професору
завідувачу кафедри практичної
психології
Інституту Людини
Лозовій Ользі Миколаївні

Відгук

офіційного опонента **Раєвської Яни Миколаївни**, доктора психологічних наук, доцента, професора кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України на дисертаційну роботу **Прядко Анастасії Олегівни** «**Психологічні особливості подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти**», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія», галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

1. Актуальність теми дослідження. Реформування вітчизняної дошкільної галузі актуалізує тенденції створення національного освітнього простору шляхом інтегрування інноваційних технологій як у загальну професійну підготовку майбутніх вихователів, так і у їхню підготовку до здійснення педагогічної діяльності в закладах дошкільної освіти, яка орієнтована здебільшого на знання вікових особливостей малюка, що зумовлює формування професійних стереотипів у вихователя та їх вплив на розвиток індивідуальності дітей дошкільного віку. В умовах сьогодення це одна з актуальних проблем, притаманна глобалізаційним змінам сучасного суспільства. З огляду на це професійні завдання, які має здійснювати сучасний педагог, повинні ініціювати формування нових навичок та умінь, відсутність шаблонного мислення. Тому тема дисертаційної роботи «**Психологічні особливості подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти**» є актуальною, що підтверджується її

грунтовним теоретичним, методологічним та емпіричним наповненням, впровадженням результатів в якості навчального матеріалу при проведенні курсів підвищення кваліфікації вихователів та підготовки студентів педагогічних вузів, для покращення ефективності роботи педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у взаємодії з дітьми дошкільного віку.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і результати, які представлено в дисертації А.О. Прядко слід оцінити як теоретично, методично й емпірично обґрунтовані й достовірні.

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечувалися теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних положень, відповідністю діагностичного інструментарію критеріям надійності та валідності, належною репрезентативністю вибірки, поєднанням якісного та кількісного аналізу емпіричних даних, що відповідають специфіці досліджуваного явища, коректним застосуванням методів математико-статичної обробки даних.

Текст дисертації має чітку структуру: вступ, три розділи, висновки для кожного з розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Структура змісту роботи сприяє розкриттю теми та досягненню мети дослідження, яка полягає в теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні психологічних особливостей подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти.

У вступі послідовно обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його об'єкт, предмет, мету, завдання, чітко визначено засадничі положення, подано теоретико-методологічну основу; охарактеризовано методи та базу дослідження; описано наукову новизну і практичне значення роботи. Наведено інформацію про публікації та апробацію отриманих результатів.

Хотілося б зазначити, що кожна структурна частина роботи логічно і змістовно підсумовується, підкреслюються найсуттєвіші головні моменти, авторка робить посилання на пункти і підпункти дисертації, де розглядуване явище представлено більш докладно, що забезпечує цілісність сприймання провідної концептуальної ідеї.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Зупинимося на положеннях, які визначають наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження Прядко А.О.

У дисертації ґрунтовно проаналізовано історіогенез поняття «стереотип», структуру, види, типи та функції; розглянуто ключові теорії науковців, що вивчали цю тему. Виокремлено також основні наукові підходи до тлумачення професійних стереотипів та подано теоретико-методологічні позиції професійної діяльності вихователя, її специфіки та механізми розвитку у сучасній психолого-педагогічній теорії та практиці. Здобувачкою обґрунтовано психологічні характеристики професійних стереотипів вихователів дошкільної освіти. Заслуговує на увагу презентована теоретична структурно-процесуальна модель подолання професійних стереотипів в умовах реформування дошкільної освіти, що має на меті трансформувати деструктивні професійні стереотипи вихователів у конструктивні згідно з вимогами реформування дошкільної освіти.

На емпіричному етапі дослідження обґрунтовано його методичний апарат, схарактеризовано психодіагностичний інструментарій, представлено базові характеристики вихователя закладів дошкільної освіти, що розкривають ціннісно-смісловий, особистісно-поведінковий і культурально-професійний аспекти формування стереотипів у системі «особистість-соціум», виявлено компоненти та їх характеристики професійних стереотипів вихователів у двох полярних формах – застарілі та сучасні.

Заслуговує схвалення розробка авторської проєктивної та психосемантичної методики вивчення професійних стереотипів вихователів закладів дошкільної освіти, що дозволила виявити загальну тенденцію, згідно з якою стали професійні стереотипи збільшуються у своїй кількості й константності в залежності від професійного досвіду та сформованого ставлення до педагогічних завдань.

На основі виявлених статистично достовірних відмінностей доведено, що збільшення продуктивності смислотворення, орієнтація у смисло-професійних прагненнях до саморозвитку, до знаходження контекстних смислів педагогічної діяльності є умовами переборення негативного впливу професійних стереотипів на ефективність педагогічної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

В результаті факторного аналізу вибудовано професійний профіль вихователів, складовими якого є мотиваційний, операційно-діяльнісний та емоційно-ціннісний компоненти професійної діяльності вихователя; внутрішня мотивація до професії; когнітивна складність особистісних конструктів; творчі здібності та креативність; когнітивна гнучкість.

Важливим результатом роботи стала розробка здобувачкою програми психологічного супроводу подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти, ефективність якої доведена за низкою показників, зокрема підвищення рівня розвитку ціннісно-смислового та емоційного компонентів.

Основні результати дисертаційної роботи чітко конкретизовані та гідним чином презентують особистий внесок здобувачки в наукове бачення подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Джерельна база дисертації налічує 212 найменувань, з них 20 англійською мовою.

Основні результати дослідження апробовано на наукових конференціях та викладені в достатній кількості публікацій, які відповідають належним вимогам.

5. Практичне значення одержаних результатів зумовлене можливістю їх використання в якості навчального матеріалу при проведенні курсів підвищення кваліфікації вихователів і в процесі підготовки студентів педагогічних вузів, розробка програми психологічного супроводу подолання професійних стереотипів для покращення ефективності роботи педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у взаємодії з дітьми дошкільного віку.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес таких закладів освіти: заклад дошкільної освіти № 61 у м. Києві (довідка № 52 від 10.06.2021), заклад дошкільної освіти № 576 у м. Києві (довідка № 309/24 від 14.02.2020 р.), Новоград-Волинський дошкільний навчальний заклад № 4 «Сонечко» (довідка № 12 від 07.06.2021), заклад дошкільної освіти № 518 (довідка № 34 від 20.05.2021), заклад дошкільної освіти № 242 (довідка № 10 від 02.06.2021),

Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 19-н від 15.06.2021).

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації. У цілому слід відзначити високий науковий рівень розробок здобувача в результаті проведених досліджень, обґрунтованість отриманих результатів та висловити деякі зауваження та побажання стосовно окремих положень дисертації:

1. В розділі I при теоретичному аналізі професійних стереотипів особистості та в розділі II при представленні базових характеристик вихователя закладів дошкільної освіти вживається термін «стереотипізація». Доцільним було б дати визначення цьому терміну та порівняльну характеристику з терміном «стереотип».

2. Оскільки зміна парадигми змісту освіти зумовлює необхідність реалізації оновлених підходів до особистості сучасного педагога, його функцій, здібностей, професійної компетентності в сучасній науці у ключових характеристик виокремлюють поняття «акмеологічна компетентність», яка включає акмеологічні знання (визначені досягнення можливі у сфері психічного, професійного розвитку, їх рівні, варіанти); уміння (прийоми, способи, технології досягнень у сфері психічного розвитку та професійній сфері, прийоми розрізнення, оцінювання різних видів акме); якості особистості, що забезпечують рух людини до визначених досягнень, то з огляду на вищесказане доцільно було б врахувати акмеологічний підхід у визначенні професійного стереотипу вихователя.

3. Доцільним було б розширити зміст та форми роботи при представленні авторського спецкурсу «Портрет сучасного вихователя», що має на меті профілактику професійної стереотипності у студентів педагогічних спеціальностей та подати його у розширеному вигляді з можливістю його використання в якості навчального матеріалу в процесі підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти.

4. Також заслуговує схвалення розробка авторської методики «Виявлення професійних стереотипів вихователів», але ж, ані в основному тексті дисертації, ані в додатках до роботи не представлено обґрунтування ідеї

створення методики, її внутрішньої будови, опису шкал, типу завдань, процедури відбору та перевірки запитань тощо, що надає уявлення про психодіагностичну спроможність авторських методик.

5. В тексті дисертації трапляються подекуди пунктуаційні помилки та стилістичні неточності.

З аналізу тексту дисертації офіційним опонентом вбачається **дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності** в повному обсязі.

7. Загальна оцінка дисертації. Висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер, через що не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи, що рецензується.

Дисертація **«Психологічні особливості подолання професійних стереотипів вихователів в умовах реформування дошкільної освіти»** є завершеною науковою працею, в якій її авторкою, **Прядко Анастасією**, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку психології.

Дисертаційна робота А.О. Прядко відповідає тимчасовому порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами), а її автор **Прядко Анастасія Олегівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 «Психологія».

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук,
доцент, професор кафедри психології
Інституту підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України

